

ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ЗАТВЕРДЖУЮ

Декан гуманітарно-педагогічного
факультету

Неля ПОДЛЕВСЬКА

ПРОГРАМА

Атестаційного іспиту з української мови та літератури

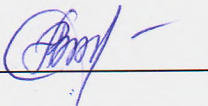
для студентів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
за освітньо-професійною програмою –

Середня освіта (Українська мова і література)

Галузь знань – 014 «Середня освіта»

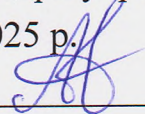
014 Середня освіта. Українська мова і література

Спеціальність – 014.01 Середня освіта (Українська мова і література)
денна та заочна форми здобуття освіти

Програму склала Любов ОЛІЙНИК

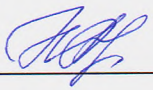
Схвалено на засіданні кафедри української філології

Протокол № 1 від 29.08.2025 р.

Завідувач кафедри Анатолій ЯНЧИШИН

Програма розглянута та схвалена на засіданні вченої ради гуманітарно-педагогічного факультету

Протокол № 1 від 01 вересня 2025 р.

Голова вченої ради Неля ПОДЛЕВСЬКА

Хмельницький 2025

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

На завершальному етапі підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти важливим є визначення рівня сформованості компетентностей та програмних результатів навчання, набутих у процесі навчання за освітньо-професійною програмою, які можна ідентифікувати, кількісно оцінити та виміряти. Підсумковий контроль – атестація здобувачів вищої освіти здійснюється з метою встановлення фактичної відповідності рівня досягнення програмних результатів навчання, інших компетентностей вимогам стандартів вищої освіти та нормативного змісту відповідної освітньої програми. Атестація здобувачів вищої освіти в університеті здійснюється відкрито і гласно, за формами, визначеними відповідними чинними нормативними документами та «Положенням про атестацію здобувачів вищої освіти у ХНУ» (<https://khmnu.edu.ua/wp-content/uploads/normatyvni-dokumenty/polozhennya/proatestacziyu.pdf>)

Тому атестаційний іспит за предметною спеціальністю 014.01 Середня освіта. Українська мова та література, перш за все, націлений на комплексну перевірку рівня сформованості професійної компетентності бакалавра середньої освіти. Зокрема, перевірка таких компетентностей:

Загальних

ЗК1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК2. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо. ЗК3. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК5. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК8. Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності).

ЗК9. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК10. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК11. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

ЗК12. Здатність мотивувати людей та рухатись до спільної мети.

ЗК13. Здатність генерувати нові ідеї.

ЗК14. Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

Фахових

ФК1. Здатність виконувати вимоги Державного стандарту базової середньої освіти у професійній діяльності з урахуванням предметної спеціальності.

ФК2. Здатність формувати і розвивати мовно-комунікативні уміння та навички учнів.

ФК3. Здатність моделювати зміст навчання відповідно до обов'язкових результатів навчання учнів.

ФК4. Здатність формувати та розвивати в учнів ключові компетентності та уміння, спільні для всіх компетентностей.

ФК5. Здатність здійснювати інтегроване навчання учнів.

ФК6. Здатність добирати і використовувати сучасні та ефективні методики і технології навчання, виховання і розвитку учнів.

ФК7. Здатність розвивати в учнів критичне мислення.

ФК8. Здатність здійснювати оцінювання та моніторинг результатів навчання учнів на засадах компетентнісного підходу.

ФК9. Здатність формувати ціннісні ставлення в учнів.

ФК10. Здатність орієнтуватися в інформаційному просторі, здійснювати пошук і критично оцінювати інформацію, оперувати нею у професійній діяльності.

ФК12. Здатність використовувати навчально-методичний інструментарій, обладнання навчального й загального призначення для кабінетів (за предметними спеціальностями); мультимедійне обладнання.

ФК13. Здатність враховувати в освітньому процесі вікові та індивідуальні особливості учнів для формування мотивації учнів та організації їхньої пізнавальної діяльності, розвитку позитивної самооцінки, я-ідентичності.

ФК20. Здатність планувати, організовувати освітній процес з використанням різних видів і форм навчально-пізнавальної діяльності, прогнозувати результати освітнього процесу.

ФК21. Здатність здійснювати оцінювання рівня навчальних досягнень учнів, аналізувати результати їхнього навчання, навчати 8 учнів самооцінювання та взаємооцінювання.

ФК22. Здатність застосовувати наукові методи пізнання в освітньому процесі.

ФК23. Здатність використовувати інновації у професійній діяльності.

Програмні результати навчання деталізуються відповідними компонентами: знаннями, уміннями та володіннями. Програму кваліфікаційного іспиту за спеціальністю 014.01 Середня освіта (Українська мова та література) розроблено таким чином, щоб виявити ознаки прояву кожного програмного результату навчання. Комплексна перевірка рівня сформованості знань та умінь (розрізняти, характеризувати, встановлювати відповідність і послідовність дій) здійснюється за допомогою тестування.

Програмою охоплено навчальний матеріал дисциплін: «Сучасна українська літературна мова» (лінгвістичний блок), «Історія української

літератури» (літературознавчий блок), «Методика навчання української мови», «Методика навчання української літератури» (методичний блок).

Тестове поле складається з 50 тестових завдань, що охоплюють навчальний матеріал дисциплін: «Сучасна українська літературна мова» (лінгвістичний блок), «Історія української літератури» (літературознавчий блок), «Методика навчання української мови», «Методика навчання української літератури» (методичний блок).

ОЦІНЮВАННЯ

Атестаційний іспит з української мови і літератури та методики їх навчання проводиться у формі тестування в модульному середовищі для навчання з автоматизованим оцінюванням результатів і вважається складеним за умови набрання здобувачем освіти від 60 до 100 балів.

ТЕОРЕТИЧНІ ПОЛОЖЕННЯ, ЩО ПІДЛЯГАЮТЬ ПЕРЕВІРЦІ

ЛІНГВІСТИЧНИЙ БЛОК

Загальні відомості про українську мову та її розвиток. Фонетика як лінгвістична дисципліна. Фонологічна система сучасної української літературної мови. Класифікація звуків (фонем). Чергування голосних і приголосних фонем (звуків). Модифікаційні зміни голосних і приголосних фонем. Різновиди асиміляції приголосних. Склад і складоподіл в українській мові. Наголос у сучасній українській мові. Орфоепія. Графіка й орфографія.

Лексикологія як галузь знань про слово. Слово як основна одиниця мовної системи. Поняття лексеми. Структура лексичного значення. Сема. Типи лексичних значень. Лексико-семантичні поля і лексико-семантичні групи. Гіпероніми. Еквоніми. Партитиви. Моносемія. Полісемія. Пряме і переносне значення слів. Омонімія. Класифікація і функції омонімів. Явище паронімії в українській лексиці. Синонімія. Місце синонімів у лексико-семантичній системі. Класифікація синонімів. Антонімія. Антоніми, їхні типи й роль у лексико-семантичній системі. Лексика української мови за походженням. Лексика української мови за сферою вживання. Активний і пасивний склад лексики української мови. Стилістичні аспекти лексичних одиниць. Фразеологія як розділ мовознавства. Основні напрямки фразеологічних досліджень. Українська лексикографія.

Граматики. Морфеміка. Морф і морфема. Кореневі і суфіксальні морфеми. Префікси. Закінчення. Інтерфікси. Основа слова. Зміни у морфемній будові слова. Словотвірні ресурси. Форманти. Словотвірна мотивація. Словотвірний тип. Морфологічний спосіб словотворення. Конверсія. Складання. Лексико-семантичний спосіб словотворення. Словотворення іменних частин мови. Словотворення дієслівних форм та прислівників. Основи морфонології. Сполучуваність морфем. Морфемні явища.

Граматики як розділ мовознавства. Морфологія як розділ граматики. Семантичні категорії іменника. Категорія роду іменника. Категорія числа іменника. Називний, родовий і давальний відмінки. Орудний, місцевий і

кличний відмінки.Відмінювання іменників першої і другої відмін.Відмінювання іменників третьої і четвертої відмін.Прикметник як частина мови. Відносні і присвійні прикметники.Відмінювання прикметників.Числівник як частина мови.Відмінювання числівників.Займенник як частина мови.Граматична типологія займенників.Відмінювання займенників. Дієслово як частина мови. Вид дієслова.Стан і перехідність дієслів. Спосіб дієслів. Час дієслів.Категорія особи, роду, числа дієслів.Дієприкметник. Дієприслівник.Прислівник як частина мови.Прийменник як частина мови.Сполучник. Частка. Вигук. Модальні слова. Дієслівні зв'язки.

Синтаксис як розділ граматики. Предмет синтаксису. Словосполучення як синтаксична одиниця. Типологія словосполучень у сучасній українській мові. Речення як основна синтаксична одиниця. Підмет, типи і способи його вираження. Присудок, типи і способи його вираження. Додатки і означення: типи і способи їх вираження.Прикладка як різновид означення. Типологія обставин. Односкладні речення. слова-речення. Неповні речення. Порівняльні звороти. Просте ускладнене речення як синтаксична одиниця.Відокремлені та уточнювальні члени речення. Однорідні члени речення. Звертання. Вставні і вставлені конструкції. Семантико-синтаксична і комунікативна будова речень. Складне речення як синтаксична одиниця. Складносурядні речення. Складнопідрядні речення: типи класифікацій та сполучні засоби. Типологія складнопідрядних речень. Складні безсполучникові речення. Складні синтаксичні конструкції: типологія, історія вивчення.Складнопідрядні речення з кількома підрядними. Засоби передачі чужого мовлення. Основи української пунктуації.

ЛІТЕРАТУРОЗНАВЧИЙ БЛОК

Перекладна література. Київської Русі. Оригінальна література КиївськоїРусі. Українська література пізнього Середньовіччя. Загальні тенденції розвиткулітератури доби Ренесансу. Виникнення та розвиток полемічноїлітератури в Україні. Українське бароко. Література Шоловини XVI – XVII ст. Історична та мемуарна проза XVIIIст.Література пізнього бароко.Драматичне та поетичне мистецтво XVIII ст.

Становлення нової української літератури. Творчість І. П. Котляревського.Літературні напрямки початку XIX ст. Бурлескно-травестійна поезія. Просвітительський реалізм. Сентименталізм.Художній світ українського романтизму.Культурно-літературне відродження в Західній Україні.Творчість Т. Г. Шевченка.Літературний рух 50-60 рр. XIX ст.Творчість Марка Вовчка.Поетична творчість українських письменників 50-60 рр. XIX ст.Проза 50-60-х рр. Творчість А. Свидницького, П. Куліша, О. Стороженка.

Літературний процес на Україні в 70 – 90-х рр. XIX ст. Творчість І. С. Нечуя-Левицького. Творчість Панаса Мирного. Розвиток літератури західноукраїнських землях. Ю. Федькович. Літературна й громадська діяльність Б. Грінченка. Жіноча проза. Творчість Олени Пчілки, Ганни Барвінок, Наталії Кобринської. Поетична творчість українських письменників 70– 90-х рр. XIX

ст.Становлення українського б професійного театру. драматургія І половини XIX ст.Творчість Івана Франка.

Літературний процес на Україні кінця XIX – початку XX ст. Модернізм. Особливості становлення і розвитку. Поезія і драматургія. Загальний огляд Творчість Миколи Вороного, Олександра Олеся, Володимира Самійленка. Життєвий шлях, поетична і драматургічна творчість Лесі Українки. Загальний огляд прози кінця XIX – початку XX ст. М. М. Коцюбинський. Літературна спадщина. Особливості стилю. О. Ю. Кобилянська. Прозова творчість.Василь Стефаник. Особливості стилю Тематика і проблематика творчості. Творчість покутської трійці: Василь Стефаник, Лесь Мартович. Марко Черемшина. Творчість «Молодої Музи». Володимир Винниченко, особливості світогляду. Прозова і драматургічна творчість. Архип Тесленко: життя, діяльність, творчість. Степан Васильченко творча діяльність у літературному процесі кінця XIX – початку XX ст. Жіноче письмо кінця XIX – початку XX ст. (Грицько Григоренко. Н. Кибальчич, Л. Старицька-Черняхівська, Л. Яновська, Є. Ярошинська). Розвиток української белетристики початку XX ст. (на матеріалі творів М. Левицького, Т. Бордуляка, М. Чернявського).

Особливості національно-культурного відродження в Україні на межі епох. Поетична, прозова та драматургічна спадщина. «Розстріляне Відродження». Європейські тенденції українського мистецтва в Україні 20– 30-х років XX століття.Соцреалізм як тоталітарна художня культура. Творчість українських митців періоду II Світової війни.Концепція розвитку національної ідеї В українському письменстві: п'ятдесятники в еміграції і шістдесятники в Україні. Розвиток прозових жанрів. Химерна проза. Дисидентський рух в Україні. Літературно-мистецький рух в Україні у 80-ті роки XX століття. Літературно-мистецький рух в Україні у 90-ті роки XX століття.

МЕТОДИЧНИЙ БЛОК

Методика навчання української мови як наука і фахова дисципліна. Нова українська школа – реформа загальної середньої освіти. Навчання української мови у НУШ. Теорія і практика сучасного уроку. Урок української мови. Технологія навчання української мови. Методика навчання фонетики, графіки, орфоепії, орфографії. Методика навчання лексикології і фразеології. Методика навчання будови слова та словотвору. Методика вивчення граматики української мови. Методика мовленнєвого розвитку учнів. Рецептивні види мовленнєвої діяльності. Методика мовленнєвого розвитку учнів. Продуктивні види мовленнєвої діяльності. Удосконалення знань, умінь і навичок з мови у старших класах. Профільне навчання української мови. Позакласна та позашкільна робота з української мови. Методична робота вчителя-філолога. Професійна компетентність сучасного вчителя-філолога.

Методика викладання літератури як наука.Урок літератури, типологія та структура.Підручники і посібники з літератури:зміст, структура, навчально-виховні функції. Основні методи та прийоми вивченнялітератури. Вивчення художнього твору. Аналізтексту.Аналітико-синтетична робота надтекстом твору.Особливості вивчення епічних творів. Особливості вивчення ліричних

творів. Особливості вивчення драматичних творів. Вивчення оглядових тем. Формування в учнів теоретико-літературних понять. Особливості вивчення літературознавчого матеріалу різних типів на уроках літератури. Система письмових робіт з літератури. Позакласне читання літератури в школі. Література рідного краю. Позакласна та позашкільна робота з літератури.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Антисуржик. Вчимося ввічливо поводитись і правильно говорити: навч. посібник / за заг. ред. Олександри Сербенської. Львів, 2019. 304 с.
2. Бодик О. П., Рудакова Т. М. Сучасна українська літературна мова: Лексикологія. Фразеологія. Лексикографія. Київ : Центр навчальної літератури, 2017. 416 с. URL : <https://cutt.us/ID9TR>
3. Бондар О. І., Карпенко Ю. О., Микитин-Дружинець М. Л. Сучасна українська мова: Фонетика. Фонологія. Орфоепія. Графіка. Орфографія. Лексикологія. Лексикографія / Навч. Посіб. Київ : ВЦ "Академія", 2006. 368 с.
4. Вихованець І. Р., Городенська К. Г., Загнітко А. П., Соколова С. О. Граматика сучасної української літературної мови. Морфологія. Київ : Видавничий дім Дмитра Бураго, 2017. 752 с.
5. Вінтонів М. О. Сучасна українська літературна мова: Синтаксис. Пунктуація: навчально-методичні матеріали. Київ, 2021.
6. Глуховцева К. Д. Складні питання сучасної української літературної мови. Вступ. Фонетика. Фонологія. Морфонологія. Орфоепія. Графіка. Орфографія. Лексикологія. Фразеологія. Лексикографія : навчальний посібник для здобувачів освітніх ступенів «бакалавр», «магістр». Вид. друге, доп. і переробл. Старобільськ : Державний заклад «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка», 2021. 265 с.
7. Голубовська І. О. Вступ до мовознавства : підручник. Київ : Альма-матер, 2016. 320 с.
8. Громик Ю. В. Український правопис [текст]: навчальний посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2013. 140 с. URL : <https://studfile.net/preview/9787056/>
9. Довідник з української мови: послідовність мовних розборів. Освіта. 2022. URL : <https://osvita.ukr-lit.com/poslidovnist-rozboru-slova-za-budovoyu/>
10. Дороз В. Ф. Методика навчання української мови в загальноосвітніх закладах. Київ : Центр учбової літератури, 2021. 386 с.
11. Євтушина Т. О. Сучасна українська літературна мова. Синтаксис словосполучення і простого ускладненого речення: навч. посіб. для студ. пед. вишів III – IV рівнів акредитації. Одеса : Букаєв Вадим Вікторович, 2019. 188 с.
12. Зубков М. Г. Норми та культура української мови за оновленим правописом. Ділове мовлення. Київ : Арії, 2020. 608 с.
13. Історія української літератури : у 12 т. - Т. 2: Давня література (друга половина XVI–XVIII ст.). Київ : Наук. думка, 2014, 840 с.
14. Історія української літератури : у 12 томах. Т. 3 : Література XIX століття (1800–1830). Київ : Наук. думка, 2016, 840 с.
15. Історія української літератури : у 12-ти т. - Т. 1: Давня література (X – перша половина XVI ст.). Київ : Наук. думка, 2013, 840 с.

16. Історія української літератури. Т. 7. Література 80-90 років XIX століття. Кн. 1. Київ : Наук. думка, 2020, 532 с.
17. Історія української літератури. У 12 т. Т. 7. Література 80-90-х років XIX століття. Кн. 2. Київ : Наук. думка, 2021, 504 с.
18. Історія української літератури: у 12-ти т. Т. 4: Тарас Шевченко. Київ : Наук. думка, 2014, 783 с.
19. Караман С. О. Сучасна українська літературна мова [Лексикологія. Фразеологія. Лексикографія. Фонетика. Фонологія. Орфоепія. Графіка. Орфографія. Словотвір. Морфологія. Синтаксис]. Київ : Літера ЛТД, 2011. 560 с.
20. Клименко Н. Ф. Українська мова в контексті сучасної славістики : монографія / Н. Ф. Клименко, Є. А. Карпіловська, Л. П. Кислюк, Ю. В. Романюк. Київ, 2019.
21. Концепція Нової української школи. URL : <https://mon.gov.ua/ua/tag/nova-ukrainskashkola> 16.
22. Кочерган М. П. Вступ до мовознавства. Підручник. Вид. 3-є. Київ: Академія, 2014. 368 с.
23. Малюга Н. М., Колоїз Ж. В. Сучасна українська літературна мова: Словосполучення. Речення. Текст. Пунктуація: навч. посіб. Кривий Ріг: ФОП Маринченко С. В., 2020. 175 с.
24. Мариненко І. О. Синтаксис української мови (з правилами пунктуації): Навчальний посібник. Київ, 2021. 279 с.
25. Мельничайко В. Види мовного розбору : довідник до ЗНО та ДПА з української мови. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2020. 144 с.
26. Методика навчання української мови в середніх навчальних закладах / за ред. М. Пентилюк. Київ, 2005. 400 с.
27. Микитюк В. Практикум з методики викладання літератури: навчальний посібник. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2011. 186 с.
28. Мхитарян О. Методика навчання української літератури: поточний та підсумковий контроль : навч.-метод. посіб. для студентів-філологів Миколаїв, 2019. 164 с.
29. Мхитарян О. Практикум із методики навчання української літератури: модульний курс : навч. посіб. для студентів-філологів. Миколаїв, 2017. 333 с.
30. Наукові основи методики літератури. Навчально-методичний посібник. За ред. Волошиної Н. Київ : Ленвіт, 2002. 344 с.
31. Нова українська школа: 9 змін, які пропонує Міносвіти [Електронний ресурс] URL : <https://hromadske.ua/posts/nova-ukrainska-shkola-9-zmin-iaki-proponuie-minosvity>
32. Омельчук С. Сучасна українська лінгводидактика: норми в термінології і мовна практика фахівців: монографія. Київ : Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2019. 356 с.
33. Плющ М. Я. Граматика української мови. Морфеміка. Словотвір. Морфологія. Київ : Слово, 2010. 327 с.
34. Подлевська Н. В. Методика навчання української мови: методичні рекомендації до практичних занять та контрольної роботи для студентів

спеціальності «Середня освіта» ОПП «Середня освіта. Мови і літератури (польська, українська)». Хмельницький, 2022. 105 с.

35. Проблеми унормування сучасної української мови. Наголос [навчально-методичний посібник для вчителів української мови і літератури]. За наук. ред. О. М. Вікторіної. Кропивницький : КЗ «КОІПО імені Василя Сухомлинського», 2019. 112 с.

36. Розширений глосарій термінів та понять із академічної доброчесності. URL :<https://mon.gov.ua/ua/news/yak-pidtrimati-akademichnu-dobrochesnist-v-universiteti-mon-rozrobilo-ta->

37. Савченко І. С., Шляхова В. В. Практичний курс фонетики, орфоєпії та графіки української мови: наук.-метод. посіб. для студентів спец.: 014.01 «Середня освіта. Українська мова і література», 035.01 «Філологія. Українська мова і література». Черкаси : Вертикаль, 2018. 108 с.

38. Селіванова О. О. Лінгвістична енциклопедія. Полтава : Довкілля, 2011. 844 с.

39. Семеног О. М. Культура наукової української мови : навч. Посібник. Київ : ВЦ «Академія», 2012. 216 с

40. Ситченко А. Методика навчання української літератури в загальноосвітніх навчальних закладах : навч. посіб. для студентів-філологів Київ : Ленвіт, 2011. 291 с.

41. Соссюр Ф. Де. Курс загальної лінгвістики. Київ, 2015. 387 с.

42. Сучасна українська літературна мова: Підручник / А. П. Грищенко, Л. І. Мацько, М. Я. Плющ та ін.; За ред. А. П. Грищенка. Київ : Вища шк.. 2002. 439 с.

43. Сучасна українська мова: Лексикологія. Фонетика : підручник / А. К. Мойсієнко, О. В. Бас-Кононенко, В. В. Берковець та ін.; за ред. А. К. Мойсієнка. Київ : Знання, 2013. 340 с.

44. Токмань Г. Методика викладання української літератури в старшій школі: екзистенціально-діалогічна концепція: монографія. Київ : Міленіум, 2012. 320 с.

45. Торчинський М. М. Культура наукової мови. Хмельницький : ХНУ, 2012. 264 с.

46. Ужченко В. Д., Ужченко Д. В. Фразеологія сучасної української мови. Луганськ : Альма-матер, 2005. 399 с.

47. Фурдуй М. Українська мова : практикум : навчальний посібник. Київ : Либідь, 2011. 416 с.

48. Хомич Т. Л. Сучасна українська літературна мова: Фонетика, Фонологія, Фономорфологія, Орфоєпія, Графіка, Орфографія : Першокурснику на допомогу. Чернігів : НУЧК імені Т. Г. Шевченка, 2019. 116 с.

49. Ющук І. П. Практикум з правопису і граматики української мови. Київ : Освіта, 2012. 270 с.